V.O.B.o.W.

nr. 82 – mei 2014

België-Belgique
P.B.
8800 Roeselare 1
BC 6675
P 409155

WEST-VLAAMSE ARCHEOKRANT

West-Vlaamse Archeokrant: Driemaandelijks tijdschrift, jaargang 22, afgiftekantoor Roeselare, Uitgever: V.O.B.o.W. vzw & WAR

Ondernemingsnummer: 414135857

Maatschappelijke zetel: Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare
Verantwoordelijke uitgever en verzending: Jozef Goderis
Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare (Rumbeke), 051/22.27.20

TERUGBLIK OP DE V.O.B.O.W.-EXCURSIE CHEMIN DES DAMES

Jozef Goderis

Onze 62ste studie-uitstap op 30 maart jl. startte als naar gewoonte op het pleintje aan het Sterrebos in Rumbeke en pikte 16 deelnemers op: 11 uit Roeselare, 2 uit Dadizele, 1 uit Oostnieuwkerke, en 2 uit St.Michiels Brugge. In Kortrijk stapten nog 5 medereizigers op o.l.v. onze penningmeester Jos Vanackere. In totaal 21 ingeschrevenen, waaronder 7 personen die voor het eerst deelnamen. Na de verwelkoming geven we aan de hand van een plannetje wat toelichting op de bus. De Chemin des Dames is een bijzondere weg gelegen in het noorden van Frankrijk, departement van de Aisne, Picardië, midden in de driehoek Soissons, Laon, Reims. De weg is grotendeels gelegen op een heuvelrug die enkele tientallen meter uitsteekt boven het omringende glooiende landschap.

1. Ontstaan van de weg

Twee dochters van de Franse koning Lodewijk XV, Adélaïde en Victoire, gebruikten de weg in de 18de eeuw om vanuit Parijs hun gouvernante te bezoeken in het kasteel *de la Bove* dichtbij de abdij van Vauclair. Om de tocht per koninklijk rijtuig comfortabeler te maken werd de weg van een steenlaag voorzien. Later zou deze weg de naam krijgen, gelinkt aan de twee dames: Chemin des Dames.

Het plateau waarover de weg loopt, heeft vele keren een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis, ook al roept Chemin des Dames in de allereerste plaats herinneringen op aan W.O. I. De soms meer dan 200m hoog gelegen heuvelrug vormt een schitterende natuurlijke barrière en deze strategische ligging verklaart de grote belangstelling die machthebbers altijd voor de Chemin des Dames hebben getoond.

2. Caesar

In 57 vóór Chr. werd het lot van Gallië beslist rond Bibrax, het huidige Saint-Thomas, gelegen aan het oostelijke uiteinde van de hedendaagse Chemin des Dames. Bibrax is niet te verwarren met de Mont Beuvray (Monte Bibracte) gelegen in het oosten van Bourgondië. In zijn *De bello Gallico* schrijft Caesar hoe zijn legioenen de volkeren van Noord-Gallië een verpletterende nederlaag toebrachten (altijd te nemen met een korreltje zout: Caesar schreef met de bedoeling om in Rome zijn beleid in een gunstig daglicht te zetten. Alleen in Alesia, Bourgondië, is het mogelijk dat Caesar, volgens archeologische gegevens, aanwezig zou zijn geweest).

3. Clovis

In 486 wordt de laatste Romeinse gouverneur, Syagrius, in de omgeving van Soissons verslagen door Clovis, een jonge Frankische hoofdman.

4. Napoleon

In 1814 werd weer gevochten rond de heuvelrug. Napoleon zette jonge rekruten ("Les Marie-Louise") in tegen de Russische en Pruisische geallieerde legers. Het zou zijn laatste overwinning worden voor hij bij Waterloo definitief werd verslagen.

5. De Eerste Wereldoorlog

Vanaf september 1914 bezetten de Duitse troepen de heuvelrug. Tot in 1917 was het front hier tamelijk stabiel. De Duitse legereenheden profiteren van deze lange periode om Chemin des Dames in een oninneembare vesting te veranderen. Ze groeven zich in, onder de gewelven van een kalksteengroeve die ze zelf *Drachenhöle* noemden, naar de rookwolken die ontsnapten uit de gangopeningen en die van veraf waren te zien. Deze naam werd later door de Fransen overgenomen: Caverne du Dragon.

De Franse generaal Nivelle wilde een eind maken aan deze stellingenoorlog. Ondanks

de deelname van de eerste Franse tanks (type Schneider) en intensieve artillerie-bombardementen liep dit offensief uit op een ramp. Nivelle hield koppig vol en ten koste van heel veel mensenlevens wist hij in mei 1917 Craonne en het plateau de Californie slechts voor even in bezit te krijgen. Deze opzienbare nederlaag ondermijnde het moreel van de Franse troepen en leidde tot een muiterij die werd bezongen in het Chanson de Craonne.

Nivelle werd aan de kant gezet en generaal Pétain nam het bevel over. Na het moreel van de troepen te hebben hersteld, begon hij een beperkt, maar goed voorbereid gevecht, wat resulteerde in het feit dat de heuvelrug in november 2017 weer in Franse handen kwam.

Een verpletterend tegenoffensief van Duitse kant, korte tijd nadien, dreef de geallieerde legers zuidwaarts over de Marne. Een nieuw Frans offensief in juli 1918 leidde tot de doorbreking van de vijandelijke linies. Op 10 oktober 1918 verlieten de Duitse troepen definitief de heuvelrug. Op de 13de oktober 1918 werd Laon bevrijd.

Kaart met traject van Chemin des Dames, Cerny en Laonnais, nr 4.

Monument van de Senegalese schutters (Foto Donald Deblaere)

Bezienswaardigheden

Dit dorp werd opnieuw opgebouwd op het kruispunt van de weg Laon-Fismes en de Chemin des Dames. Op deze plaats stond in de 19de eeuw een suikerfabriek die sedert 1914 niet meer bruikbaar was. De Duitse bezetting van de suikerfabriek in september 1914 was het doelwit van verschillende intense en nodeloze aanvallen van Britse troepen. Ieder jaar wordt in april een indrukwekkende kerkelijke en militaire ceremonie georganiseerd om de strijd van 1917 te herdenken. Cerny wordt van oudsher gelinkt aan de geboortestad van de heilige Remigius (437-533), bisschop van Reims, die Clovis doopte.

Dit beeldhouwwerk van Christian Lapie wordt betiteld als " *Constellation of Pain*" "*Constellation de la douleur" "Groepering van de droefheid of van het verdriet".*
Christian Lapie is een beeldhouwer, geboren in de Haute-Marne in 1955. Hij werkt vooral in Japan, Australië, Brazilië, België, Zwitserland en Duitsland.

Op de heuvel aan de ingang van het museum Chemin des Dames staan de monumentale en krachtige sculpturen (6m hoog) . Deze beelden zijn geslacht- en tijdloos en zijn vervaardigd uit eiken boomstammen, ruw gesneden met de kettingzaag en gekapt met de bijl. Ze zijn bedekt met een laag teer en aldaar opgesteld sedert 2007 en zijn dus ongeveer 7 jaar oud. Een voorbeeld van moderne abstracte kunst.

Caverne du Dragon, museum van Chemin des Dames, tijdens W.O.I

Een oude steengroeve, aangelegd in de 16de eeuw en geëxploiteerd tot in de 19de eeuw, werd door de Duitse soldaten *Drachenhöle* genoemd. Van in het begin van 1915 hebben de Duitsers deze steengroeve omgevormd tot een ondergrondse kazerne met schietstanden en commandoposten. Maar de Caverne was veel meer dan dat. Deze kazerne vormde voor de Duitse soldaat een oord van vrede, een plaats van rust en ontspanning, hoewel boven zijn hoofd het artillerievuur zich in alle hevigheid ontketende. Binnenin waren slaapzalen ingericht, een infirmerie - hulppost en een kapel. Een elektrisch netwerk en watervoorzieningen voor minimale hygiëne werden hier voorzien. Van halfweg september tot 2 november 2017 zaten de Duitse en Franse troepen in elkaars nabijheid. De Duitsers bouwden binnenin een muur om de toegang van de kazerne te vrijwaren en om gasaanvallen te ondervangen.

Het hedendaags museum

Het nieuwe museumgebouw overstijgt de vallei van Aisne en toont een uitzonderlijk mooi panorama. De Caverne du Dragon is nu heringericht in een museum en roept het dagelijks leven op van de soldaten, dank zij moderne animatie, video- en geluidsopnamen, archiefbeelden en voorwerpen uit W.O. I.

Museum van de Caverne du Dragon (Foto Donald Deblaere).

De abdij van Vauclair

Over de historiek van deze abdij is heel wat te vertellen. Ik beperk me tot een paar hoofdzaken: Deze abdij is nu eigenlijk een ruïne en is uiteraard minder goed bewaard dan de abdij van Vaucelles die we met onze V.O.B.o.W.-groep in 2002 hebben bezocht en toegelicht. Beide abdijen waren eertijds afhankelijk van de Cisterciënserabdij van Bernardus van Clervaux.

De abdij van Vauclair werd gesticht in 1134. De oorspronkelijke naam luidde *Vallis Clara,* waarvan later de naam Vauclair is afgeleid. In de 13de eeuw bezat de abdij een domein van 17 ha, afgesloten door een enorme omheiningsmuur. De gasten hadden, zoals in de andere abdijen, geen toegang tot de reguliere gebouwen. Maar buiten de centrale abdijgebouwen bevond zich een gasten-kwartier, een keuken, een ijskelder en een visvijver.

In 1369 werd een deel van de abdij vernield tijdens de honderdjarige oorlog. In de 18de eeuw onderging de abdij de noodlottige ingrepen van de Franse Revolutie. De monniken werden overal rond verspreid en de abdij werd verkocht als nationaal goed.

W.O. I bezegelde de vernieling van de abdij tijdens een offensief van Chemin des Dames in de lente van 1917. Het poortgebouw, de duiventoren, het kwartier van de conversen of lekenbroeders, en de kapittelzaal werden door de obussen geraakt.

Op internet kan je nu een interactief bezoek brengen in 3D opname, rijkelijk gedocumenteerd op historische feiten. www.abbaye-vauclair.fr/pages/fr/, menu principal. Dit is eveneens het geval met een audio gids over Chemin des Dames. De moeite waard om hierop te surfen.

Medicinale tuin van de abdij van Vauclair

Deze tuin is een uitvinding van Pater René Courtois, ter herdenking van de apotheker – monniken. In het kielzog van Pater Dimier, bezoekt pater Courtois in 1966 de abdij. Hij is er zich van bewust van het belang van de site, waarvan de ruïnes een rijke toekomst beloven. Zijn doel is de grootsheid en enkele geheimen van de voormalige abdij in de mate van het mogelijke teruggeven. Daarom wijdt hij meer dan 20 jaar aan archeo-logische opgravingen met een groep jongeren “Sources” genaamd. Op 28 februari 2005, op 82 - jarige leeftijd is hij overleden.

Hij leefde meer dan 30 jaar bij de abdij. Hij werd begraven in het koorgedeelte van de abdijkerk, op zijn uitdrukkelijke wens. Een plaat in leisteen van Martelange, zijn geboortestreek, herinnert aan zijn jarenlang verblijf in Vauclair.

Overige

Verder bezochte plaatsen waren het Monument van de Basken ter herinnering van gesneuvelde soldaten uit het zuidwesten van Frankrijk, het standbeeld van Napoleon ter herinnering aan de slag van Craonne van 7 maart 1814 en het Plateau van Californië met oriëntatietafel.

Onze aankomst en bezoek

Om 10.00u : Rendez - vous in Cerny (nr 4) met gids Marita, afkomstig van Zottegem, maar sinds haar huwelijk woont ze in Soissons. Zij heeft ons vroeger al rondgeleid op onze excursies naar Laon (in 2009) en Soissons (in 2010).

Wij komen dadelijk onder de indruk van de vele gesneuvelden uit W.O. I als we onze ogen richten op de Franse en Duitse begraafplaatsen van Cerny. Aan de voet van de memorial-kapel liggen op de twee militaire kerkhoven 5150 Fransen en 7528 Duitsers begraven.

Rond 11.00u bezoeken we het museum in de ondergrondse steengroeve van de Carverne du Dragon, feeëriek verlicht met talrijke attributen uit W.O.I, maar weinig notities over de tentoongestelde voorwerpen. Over de middag: tijd voor pick-nick in de cafetaria van het museum.

Frans militair kerkhof in Cerny, met in de achtergrond de memorial-kapel (Foto Jozef Goderis)

Ruïnes van de abdij van Vauclair (Foto Donald Deblaere)

Ruïnes en kruidentuin van de abdij van Vauclair (Foto Donald Deblaere)

Rond 14.30u brengt de Sercu-bus ons naar de abdij van Vauclair. In de kruidentuin weet onze gids Marita telkens een passend woordje uitleg te geven bij de vele bloemen en planten in nette perkjes aangelegd sedert 2005 naar een idee van pater René Courtois.

Vanaf 15.00u begint de fameuze klimpartij op het plateau de Californie met de hoge uitkijktoren (belvedère) en uitzicht op het magnifiek panorama en de "*tables d' orientations".*

Panoramisch zicht van op de uitkijktoren (Foto Donald Deblaere).

Bronzen kunstwerk van Haïm Kern, boven op het plateau de Californie (Foto Jozef Goderis).

Bovenop de heuvel staat een kunstwerk van Haïm Kern, figuratief en symbolisch. Bronzen mensenhoofden zitten verstrengeld in een netwerk,echt expressief. De sculptuur brengt eer aan de vele anonieme oorlogs-slachtoffers, gevallen in de loop van de tijden. Het kunstwerk werd besteld door de Franse staat ter herdenking van de 80ste verjaardag van het einde van W.O.I.

Onze bus rijdt nog even voorbij het arboretum van Craonne en na dank en afscheid van onze gids komen we tijdig in Kortrijk en Rumbeke aan, alweer dank zij onze buschauffeur Mathias Sercu.

Van een van onze deelnemers kregen we volgende boodschap:

A.u.b. geef het niet op: we willen dat jullie nog veel uitstappen organiseren. Het was weer goed! Is het altijd de laatste zondag van maart? Dan is het gemakkelijk om te onthouden.
We bezoeken met jullie graag sites die we met andere organisaties (koperen passer, Davidsfonds) enz.. nog niet hebben bezocht. We houden van een nieuwe ontdekking, met een goede gids. Een pick-nick is ook aangenaam als het maar niet in de regen is. Allé, doe zo voort".

Terugreis (Foto Donald Deblaere).